

Հաշվետվություն

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի գիտական և գիտակազմակերպչական գործունեության 2016թ. հիմնական արդյունքների մասին

1. Կարևորագույն արդյունքները:

«Հնագույն և Հին Հայաստան: Հնագիտական սկզբնաղբյուրների պեղումներ և ուսումնասիրություն» ենթաձեռագրով հաշվետու տարում պեղվել և ուսումնասիրվել են ՀՀ և Արցախի տարածքի 22 հուշարձաններ: Պեղումներով և լաբորատոր անալիզներով ձեռք բերված տվյալների շնորհիվ զգալիորեն թարմացվել է Առաջավոր Ասիայի, Հայոց պատմության և մշակույթի ուսումնասիրության աղբյուրագիտական հենքը, վեր են հանվել քարի դարի ելակետային փուլերից մինչև ուշ միջնադար ընկած ժամանակահատվածի պատմա-մշակութային միջավայրի ձևավորման, ձևափոխությունների օրինաչափություններն ու առանձնահատկությունները: Գիտության ժամանակակից մեթոդներով նկարագրվել և համակողմանի վերլուծվել են Արաքսից հյուսիս ընկած տարածքներում մարդագոյացման (անթրոպոգենեզ) գործընթացներին, “ազրաբային հեղափոխության” արդյունքում քաղաքակրթության սաղմնավորմանը, կոմպլեքսային հասարակությունների և վաղ պետական կազմավորումների ձևավորմանն ու զարգացմանը, Վանի թագավորության, արտաշիայան դարաշրջանների քաղաքային մշակույթին վերաբերվող հնագիտական, ճարտարապետական, հնակենսաբանական, մարդաբանական բազմաթիվ տվյալներ ու փաստեր: Ուսումնասիրությունների արդյունքների զգալի մասը հրատարակվել են ազդեցության բարձր գործակից ունեցող մի շարք ամսագրերում և պարբերականներում (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Պ. Ավետիսյան):

«Հայկական հրաշապատում հեքիաթների հիմնական մոտիվների ու դիպաշարերի գուգադրական ուսումնասիրություն» ենթաձեռագրով շարունակվել են հայկական հեքիաթների բանահյուսական ժառանգության համակարգման և ուսումնասիրության աշխատանքները: Հեքիաթների միջազգային համացուցյին համապատասխանեցնելու նպատակով, Հանս Յորգ Ութերի միջազգային համացուցյի սկզբունքներով ձևավել են ազգային և միջազգային նմանատիպ հեքիաթների ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները: Ենթաձեռագիրը կատարող գիտահետազոտական խմբի կողմից կազմվել և տպագրվել է “Հայ ժողովրդական հեքիաթներ” մատենաշարի հերթական Պարսկահայքի հեքիաթներն ամբողջացնող XVIII հատորը (ղեկ.՝ բ.գ.դ. Թ. Հայրապետյան):

2. Բազային ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները:

«Դիվան հայ վիմագրության» ենթաձեռագրով մշակվել և համակարգվել են Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրների՝ վիմագիր բնագրերի մի մեծ խմբաքանակ: Կազմվել է ծանոթագրություններով հագեցած «Դիվան հայ վիմագրության» հերթական, Շիրակի մարզին վերաբերվող պրակը, որն ընդգրկում է Ս. Բարխուդարյանի վերծանած և կազմած 110 վիմագիր արձանագրություն և ենթաձեռագիրն իրականացնող խմբի վավերագրած, վերծանած և կազմած 80 արձանագրություն: Վերծանված և ծանոթագրված վիմագրերն անչափ կարևոր են ինչպես Շիրակի, այնպես էլ Հայոց պատմության ուսումնասիրության համար (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Գ. Մարգարյան):

«Սոցիալ-մշակութային գործընթացները Հայաստանում (Ավանդույթ և արդիականություն)» ենթաձրագրով արդի Հայաստանի էթնոմշակութային և սոցիալական գործընթացներում դրսևորվող փոխակերպումների համադիր վերլուծությունների շնորհիվ ուրվագծվել է ժամանակակից հայ հանրության ընտանեկան համակարգի, հոգևոր և պրոֆեսիոնալ մշակույթում, միգրացիոն գործընթացներում տեղի ունեցած նոր փոփոխությունները և դրա ազդեցությունը ընտանեկան, համայնքային հասարակական հարաբերությունների վրա: Թեմատիկ առումով հետազոտությունները ընդգրկում են ընտանեկան հարաբերությունները, տոնածիսական համակարգը, պրոֆեսիոնալ մշակույթը, միգրացիոն գործընթացները, կրթությունը և ազգային ինքնությունը, քաղաքացիական հասարակությունը: Դրանցից յուրաքանչյուրը դիտարկել և քննարկվել է Հայաստանում առկա սոցիալ-տնտեսական և էթնո-մշակութային փոխկապակցված գործոնների համալիրում: Հետազոտությունների հայեցակետերը, հիմնական դրույթներն ու հարցադրումներն ամփոփվել են նաև Հայաստանում և արտերկրում լույս տեսած հոդվածներում, հանարապետական և միջազգային գիտաժողովներում (պ.գ.դ. Մ. Գալստյան):

«Առօրեականությունը անցյալում և ներկայում. մարդաբանական ուսումնասիրություն» ենթաձրագրով կատարված ուսումնասիրություններով ուշագրավ արդյունքներ են ստացվել «Հիշողության մարդաբանություն» ոլորտին վերաբերվող հետազոտություններով: Մասնավորապես առաջարկվում է վերաիմաստավորել հայոց ներկա առօրյայում ցեղասպանության հիշողության օրվա խորհուրդը, ձևափոխել այն, շրջանառության մեջ դնելով «Հայոց ցեղասպանության զոհերի և ինքնապաշտպանական կռիվների հերոսների հիշատակի օր» բանաձևումը (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Հ. Մարության):

Ուսումնասիրվում է վաղուց հետազոտության կարոտ ունեցող՝ հայերը Թուրքիայում ցեղասպանությունից հետո խնդիրը: Հետազոտությունը գլխավորապես իրականացվում է գրանցված կենսագրական անձնական պատմությունների և ընտանեկան ու սոցիալական հիշողությունների վերլուծության միջոցով: Քննարկվում է նաև իսլամացած-քրդացած հայերի ներկայումս թիրախավորված վիճակը, ինչը նոր խնդիրներ է առաջադրում իսլամացած հայերի ինքնության փնտրտուքներում: Զգալի աշխատանք է կատարվել ստալինյան բռնաճնշումների հետևանքների վեր հանման, բռնաճնշումների մարդաբանական հետազոտությունների ոլորտում (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Հ. Խառատյան):

3. Թեմատիկ ֆինանսավորմամբ ստացված արդյունքները:

“Վանի թագավորության դիցարանը” թեմայի շրջանակներում հետազոտություններ են կատարվել Վանի թագավորության պետական դիցարանի առանձին աստվածությունների պաշտամունքի և գործառույթների վերհանման ուղղությամբ, հատկապես մանրամասն վերլուծության է ենթարկվել թագավորության գերագույն աստված Խալդիի կերպարը: Հատուկ քննվել են նրա կապերը Ասորեստանի մեծ աստծո՝ Աշուրի հետ: Վեր է հանվել նրա հնարավոր կապը U.GUR գաաղափարագրով ներկայացված Հայասայի մեծ աստծու հետ: Ուսումնասիրվել են նաև ուրարտական ծիսապաշտամունքային տեքստերը և պաշտամունքային արարողություններին վերաբերող ուրարտական պատկերագրության նմուշները: Հետազոտության արդյունքները թույլ են տալիս եզրակացնելու, որ Ուրարտում գլխավոր ծիսապաշտա-

մունքային արարողությունները մեկը եղել է խաղողի բերքահավաքի, խաղողի հյութը քամելու և քաղցուն աստվածներին հեղելու ծեսը, կապված Խալդիի պաշտամունքի հետ: Հրատարակության է պատրաստվել Խալդիի պաշտամունքի վերաբերյալ «The Urartian Supreme God Haldi: Cult, Symbols, Iconography» մենագրությունը, որն ընդունվել է հրատարակության Ancient West and East հեղինակավոր պարբերականի մենագրությունների Colloquia Antiqua շարքում (ղեկ.՝ Բ.Գ.Պ. Ա. Պետրոսյան):

“Միլլոգե կիլիկյան հայկական դրամների (մաս V). Միլլոգե բյուզանդական դրամների (մաս V). ՀՊԹ” թեմայով նախատեսված աշխատանքներից ընթացիկ տարում Կիլիկյան հայկական դրամների ուսումնասիրման մասով կատարվել է հետևյալը.

ՀՊԹ ժողովածուի միջից առանձնացվել և համապատասխան խմբերով դասակարգվել են Լևոն IV-ի (1320-1342) 341 արծաթե և 64 պղնձե, Գիի (1342-1344) 18 արծաթե և 1 պղնձե, Կոստանդին III-ի (1344-1363) 77 արծաթե և 7 պղնձե, Լևոն Բոնա-կալի (1363-1365) 82 արծաթե և 4 պղնձե, Կոստանդին IV-ի (1365-1373) 140 արծաթե և 11 պղնձե, Լևոն V-ի (1374-1375) 8 արծաթե և 10 պղնձե դրամները, ընդամենը՝ 763 նմուշ: Արծաթե դրամների մի մասի՝ մասնավորապես Լևոն IV-ի, Գիի և Լևոն Բոնակալի, կնիքների համեմատությունը և կնիքների կողավորումը գրեթե ավարտվել է: Արվել են այդ արքաների արծաթե դրամների որոշ հատկանշական տիպերի գծանկարներ: Սկսվել է մյուս թագավորների դրամների կնիքները համեմատելու աշխատանքը:

Բյուզանդական դրամների ուսումնասիրման մասով կատարվել է հետևյալը.

Բյուզանդական ժողովածուի միջից առանձնացվել են Կոնստանտին IX-ից (1042-1055 թթ.) մինչև Հովհաննես VIII-ը (1423-1448 թթ.) ընկած ժամանակահատվածում թողարկված 193 ոսկե, 9 արծաթե և 1427 պղնձե դրամները՝ 1629 նմուշ: Կազմվել է Կոստանդին X (1059-1067), Ռոմանոս IV (1068-1071), Միքայել VII (1071-1078), Նիկեֆորոս III (1078-1081), Ալեքսիոս I (1081-1018) կայսրերի օրոք թողարկված ոսկե, արծաթե, պղնձե դրամների և D, E, F, G, H, I, J, K դասերի անանուն ֆոլիսների (1042-1092 թթ.) աշխատանքային ցուցակը՝ չափագրության և ծագման վերաբերյալ տվյալներով (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Ռ. Վարդանյան):

4. Կիրառական աշխատանքների արդյունքները:

Հաշվետու տարում ԱՄՆ-ի Սմիթսոնյան հաստատության հետ Հայաստանում իրականացվող «Իմ Հայաստան» ծրագրով ծավալուն հետազոտություններ են կատարվել Վայոց ձորի և Սյունիքի մարզերում՝ մշակութային և գյուղական տուրիզմի զարգացման ծրագրեր մշակելու և կյանքի կոչելու նպատակով (ղեկ.՝ պ.գ.Պ. Հ. Մարության, պ.գ.թ. Ա. Թադևոսյան, պ.գ.թ. Գ. Շագոյան):

Ինստիտուտի կողմից պեղված հնագիտական հուշարձաններում զբոսաշրջության կազմակերպման, հնավայրերի թանգարանացման ծրագրով շարունակվել են Արենի 1 քարայրի թանգարանացման աշխատանքները: Ընթացիկ տարում տեղադրվել է դեպի քարանձավի հիմնական սրահները տանող փայտամածով արված անցուղի (ղեկ.՝ Բ. Գասպարյան):

5. Հրատարակված աշխատությունների ցանկ

Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր

1. Գալէմբեարեաններ. Այնթապ.Դամասկոս, Հալեպ, կազմող՝ Թորմաճեան Հ.Հ, Երևան, հեղ. հրատ., 2016, 300 էջ
2. Զաքարյան Ե.Լ., Հիվանդության և բուժման առասպելային հայ ժողովրդական հեքիաթներում, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 284 էջ:
3. Մկրտչյան Ս.Ս., Հայոց տոնածիսական մշակույթ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, Երևան, 2016, 400 էջ:
4. Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, հ. XVIII (Պարսկահայք), կազմող՝ Գևորգյան Թ.Հ., Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 656 էջ:
5. Հայրապետյան Թ.Լ., Արքեպիսկոպոսի հարակցումները հայկական հրաշապատում հեքիաթներում և վիպապատմական բանահյուսության մեջ, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 470 էջ:
6. Հայրապետյան Թ.Լ., Խորհրդանշանային ցուցիչները հայ հին ու նոր վեպերում, Շուշի, «Կաճառ» հրատ., 2016, 150 էջ:
7. Հարությունյան Ա.Է., Վաղարշապատ. վանքերը և վիմական արձանագրությունները, խմբ.՝ Գագիկ Գ. Սարգսյան, Ս. Էջմիածին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հրատ., 2016, 548 էջ:
8. Սարգսյան Ա.Շ., Մանկական զվարճախոսություններ, Երևան, 2016, «Գիտություն» հրատ., 232 էջ:
9. Иосиф Орбели, Надписи Гандзасара и Авоцптука, собрал и подготовил к печати к. и. н. Акопян А.Е., редактор д., проф. Саргсян Л.А., Ереван, изд. “Нор Тпагричнер”, 2016, 221 С.
10. Российские армяне. этносоциологическое исследование»/ (редколлегия Ю.В. Арутюнян(отв. редактор), Р.С. Карапетян, Л.В. Остапенко) Ереван, Гитутюн, НАН РА, 2016, 302 с.

Դասագրքեր, ուսումնական ձեռնարկներ

11. Չոլաքյան Հ.Ս., Ավանդական ուղղագրություն (կանոնակարգ ու խնդիրներ), Երևան, ՀՀ ԳԱԱ Հր.Աճառյանի անվան լեզվի հետազոտության հրատարակչություն, 2016, 168 էջ:

Կենսամատենագիտություն, գրքույկներ

12. Ալվարդ Սարուխանի Ղազիյան. Կենսամատենագիտություն, կազմող՝ Գ. Ղազիյան, պատասխանատու խմբագիր՝ Բ.Գ.Դ. Թ.Լ.Հայրապետյան, Եր., «Գիտություն» հրատ., 2016, 39 էջ:
13. Արամ Աշոտի Քալանթարյան, կենսամատենագիտություն, կազմողներ՝ Մելքոնյան Հ.Ա. և ուրիշներ, Երևան, «Գիտություն» հրատ., 2016, 96 էջ:
14. Հարությունյան Ա.Է., Միմոնյան Ա.Ա., Չորավոր Ավետարանը, պատկերագիրք-ուսումնասիրություն, խմբ.՝ Գևորգ Տեր-Վարդանյան, Երևան, «Նահապետ» հրատ., 2016, 64 էջ:
15. Սարգսյան Հ.Գ. Էթնոժողովրդագրություն, Եր., Հեղինակային հրատ., 2016, 38 էջ:

Հոդվածներ, զեկուցումներ

1. Ամիրխանյան Ա.Վ., Նորամուծություններ հայոց հավաքչական մշակույթում, Լրաբեր հաս. Գիտ., թիվ 1 (646), 2016, էջ 224-231:
2. Ասատրյան Հ.Գ., Հայոց խաղային ավանդույթ և ժողովրդական հավատալիքներ, Էջմիածին ամսագիր, Ս. Էջմիածին, 2016, №5, էջ 119-125:
3. Ադամյան Ս.Խ., Մեսրոպ արք. Սմբատյանցի շինարարական գործունեությունը, Էջմիածին, 2016, 4, էջ 122-131:
4. Առաքելովա Վ.Ա., Գրիգորյան Ք.Հ., Իրանում թուրքմենական համայնքի ձևավորումը՝ ցեղային միությունները նրանց ստորաբաժանումները (թայիֆե, թիրե), «Происхождение и проблемы идентичности тюркоязычных групп Ирана», Երևան, Издательство РАУ, 2016, с. 104-124.
5. Առաքելովա Վ.Ա., Գրիգորյան Ք.Հ., Թուրքմենների ծագումնաբանությունն ըստ ժողովրդական փանահյուսության, - «Происхождение и проблемы идентичности тюркоязычных групп Ирана» (Сборник статей под редакцией Г. Асатрян и Л. Епископосяна), Երևան, Издательство РАУ, 2016, с. 95-104.
6. Ավետիսյան Լ.Գ., «Մաստարայի սրբատեղիները և նրանց հետ կապված ավանդական պատկերացումները», «Էջմիածին» հանդես, 6, 2016, էջ 121-130:
7. Ավետիսյան Հ.Գ., Բոբոխյան Ա.Ա., Գնունի Ա.Վ., Գրախոսություն - Բ. Բ. Պիտրովսկին և հնագիտությունը, Երևան 2014, Հայագիտության հարցեր, N 1, 2016, էջ 204-208:
8. Բաբայան Ֆ.Ս., Ոսկան Երևանցին Ուշիի Ս Սարգիս վանքում, Էջմիածին, 2016, Ժ, էջ 107-115:
9. Բադալյան Մ.Ս., Խալդի աստծուն մատուցվելիք կենդանական զոհաբերությունների շուրջ, Պատմություն և Հասարակագիտություն, Տարեգիրք 2, Երևան, 2016, էջ, 129-141:
10. Բոբոխյան Ա.Ա., Կիրիսու. ամրոց-բնակավայրի մի տեսակ Առաջավոր Ասիայի լեռնային շրջաններում և Հայկական լեռնաշխարհում, Պատմաբանասիրական հանդես, N 2, Երևան 2016, էջ 166-179:
11. Գալստյան Հ.Հ., Թպղան հայ ժողովրդական հավատալիքներում և սնահավատական գրույցներում, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն, Գիտական աշխատություններ, 2016, հ.XIX, էջ 246-254:
12. Գալստյան Մ. Վ., Արտագաղթի միտումները հետխորհրդային Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունների շրջանում, Եր., «Լրաբեր հասարակական գիտություններ», N1, 2016, էջ 184-195:
13. Գրիգորյան Ա.Լ., Դանիելյան Հ.Ա., Ամիրյան Մ.Ա., Վանյան Հ.Վ., Սիմոնյան Հ.Գ., Սյունիքի սրբազան լանդշաֆտը, Բրոնզ-երկաթիդարյան Սյունիքի սրբազան լանդշաֆտը հոդվածների ժողովածու, Երևան, 2016, էջ 123-130:
14. Դալալյան Տ.Ս., Նոր առաներեմի ուսումնասիրության պատմությունից, «Էջմիածին». պաշտօնական ամսագիր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի, ՀԳ. տարի, Մայիս, Ս. Էջմիածին, 2016, էջ 73-100:
15. Երանյան Ն.Ա., Արցախի երկաթեդարյան մշակույթի շուրջ. քարե մարդակերպ կոթողները, «ԼՂՀ (Արցախի) 25-ամյա պետականության ձեռքբերումներն ու արդի մարտահրավերները» միջազգային երիտասարդական գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Երևան, 2016, էջ 238-243:

16. Թումանյան Գ.Ս., Վարդանյան Ռ., Հայ հնագիտության մեծ երախտավորը /Գևորգ Տիրացյանի ծննդյան 90-ամյակի առթիվ/, Պատմաբանասիրական հանդես, N 2, 2016, էջ 270-273:
17. Ժամկոչյան Ա.Ս., Դվինի միջնաբերդի հարավային տեղամասի պատմությունից, Բանբեր հայագիտության, Երևան 2016, թ. 2, էջ 175-188:
18. Ժամկոչյան Ա.Ս., Հակոբյան Ն.Գ., Հովհաննավանքի արևմտյան պարսպապատի պեղումների արդյունքները, „Էջմիածին“, 2016, Բ, էջ 110-126:
19. Խեմչյան Է. Հ., Արմեն Սարգսյան, Արցախի բանահյուսությունը (գրախոսություն), «Էջմիածին» ամսագիր, հ. Ը, Ս. Էջմիածին, 2016, էջ 167-170:
20. Խեմչյան Է. Հ., Անեծք-սպառնալիքների և օրհնանք-բարեմաղթությունների կիրառումը Կարսի հեքիաթներում, Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի «Գիտական աշխատություններ» պարբերական, հ. 19, Երևան, 2016, էջ 192-199:
21. Ծատուրյան Ռ.Ա., Գաբրիելյան Մ.Ռ., «Կանանց սոցիալտնտեսական հզորացում Հայաստանում» ծրագրի արագ գնահատում, ԵՄ, ՀԵԿԱ, ԺԶՄԿ, Եր., 2016, Աստղիկ, էջ 35-112:
22. Հակոբյան Գ. Լ., Սիրիահայերի քաղաքական մասնակցության առանձնահատկությունները ՀՀ-ում, Եր., «Բանբեր Երևանի համալսարանի», N2, 2016, էջ 48-56:
23. Հակոբյան Հ.Ե., Նորահայտ Ուրբաթագրքի փրկության պատմությունը, Էջմիածին, 2016, Դ, էջ 114-121:
24. Հակոբյան Հ.Ե., Պատարագ պատվիրելու առանձնահատկությունները՝ ըստ բանահյուսական, ազգագրական և մատենագրական աղբյուրների, Բանբեր Մատենադարանի, 2016, 22, էջ 218-227:
25. Հայրապետյան Թ.Լ., Կոստանդին Մելիք-Շահնագարյան (Տմբլաչի Խաչյան). Մանկավարժական, գյուղատնտեսական և գրական գործունեությունը, «Էջմիածին» ամսագիր, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, №1, 2016, էջ 52-81:
26. Հայրապետյան Թ.Լ., Չխոսկանության սովորույթի վերապրուկները «Սաբրի խրճիզ» հեքիաթախմբում, «Պատմաբանասիրական հանդես», № 1, 2016, Եր., էջ 91-103:
27. Հարությունյան Ա.Է., Տաթևի վանքի վիմագրերի նախընթաց հրատարակությունները եւ ներկայ անելիքները, «Հանդես ամսօրեայ», 2016, 1-12, էջ 129-146:
28. Հարությունյան Ա. Է., Գրիչ Ղունկիանոս Աշտարակեցու տապանագիրը և մատենագրական վաստակը, «ՎԷՄ» համահայկական հանդես, 2016, 2 (54), էջ 105-119:
29. Հարությունյան Ա. Է., Ակոռի բնակավայրը, սրբավայրերը և գրչության կենտրոնը, «Էջմիածին», 2016, Թ., էջ 116-13:
30. Հարությունյան Ա.Է., Խուղանյան Հ.Հ., Բուդապեշտի Ս. Աստվածածին աղոթարան-եկեղեցու թանգարանային սպասքի մակագրությունները, «Պատմաբանասիրական հանդես», 2016, 2 (202), էջ 137-151:
31. Հարությունյան Ա.Է., Հակոբյան Հ. Ե., “Եկեղեցի” և “խորան” բառերի նույնականության դրսևորումը վիմագրերում, Տարեգիրք աստվածաբանության ֆակուլտետի, գիտական հոդվածների ժողովածու, հ.11, ԵՊՀ հրատ., 2016, էջ 87-96:
32. Հարությունյան Հ.Թ., Աշխարհի բնակչության էթնոլեզվադավանական հակիրճ բնութագիրը, Եր.,

- Պատմություն և մշակույթ. Հայագիտական հանդես (գիտական հոդվածների ժողովածու), 2016, էջ 398-424:
33. Հարությունյան Հ.Թ., Կինը Հովհ. Թումանյանի գրական ժառանգության մեջ, Եր., Տարեգիրք, թիվ Ի, Աստվածաբանության ֆակուլտետ, 2016, էջ 238-247:
 34. Հովհաննիսյան Կ.Հ., Թուխ Մանուկը բանահյուսական սկզբնաղբյուրներում, «Էջմիածին», Բ., գլխ. խմբ. Ա. Բոբոխյան, 2016, էջ 69-95:
 35. Ժամկոչյան Ան.Ս., Հովհաննիսյան Կ.Հ., Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Անդաստանի ծեսը, Պատմություն և մշակույթ, գլխ. խմբ. Է. Մինասյան, ԵՊՀ հրատ., Երևան, 2016, էջ 485-500:
 36. Հովհաննիսյան Կ.Հ., Աշխարհակառոյցը հայկական աւանդական մշակոյթում (ըստ բանահիւսական նիւթերի), Հայկազեան հայագիտական հանդես, պատ. խմբ. Հայր Ա. ծ. վրդ. Կռանեան, Պէյրութ, հատոր ԼԶ., էջ 401-430:
 37. Ղազիյան Ա.Ս., Մենեքերիմ Շալջյան (1878-1943), «Պատմաբանասիրական հանդես», № 1, 2016, Եր., էջ 204-211:
 38. Ղազիյան Ա.Ս., Նորահայտ վավերագրեր Հայոց պատմական և հնագիտական ընկերության մասին, «Էջմիածին» ամսագիր, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, 2016, Զ, էջ 144-162:
 39. Ղռեջյան Լ.Խ., Պատժի տեսակները ժողովրդական բանաղբանքներում // ԳՊՀ, Գիտական հոդվածների ժողովածու, XVIII, Երևան, 2016, էջ 118-126:
 40. Մանուչարյան Ա.Գ. Արագածոտնի Ս. Աստվածածին դպրավանքի տեղադրությունը, ԲԵՀ, 2016, № 1, էջ 38-45:
 41. Մանուչարյան Ա.Գ. Սաղմոսավանքի քարանձախի անապատի հիմնադրումը եւ գործունեութիւնը ԺԲ դարում, «Հանդես ամսօրեայ», Վիեննա-Երեւան, 2016, թիւ 1-12, էջ 83-104:
 42. Մանուչարյան Ա.Գ. Աթոռակից կաթողիկոսների վիմագիր հիշատակություններ, «Էջմիածին», 2016, Ե, էջ 112-118:
 43. Մանուչարյան Ա.Գ. Գավառ քաղաքի պատմության նորահայտ քարեղէն էջը, ԲԵՀ, 2016, № 2, էջ 51-59:
 44. Մանուչարյան Ա.Գ. Աղվանից կաթողիկոսների գավազանագրքի վիմագրագիտական լրացումներ ու ճշգրտումներ, «Հայագիտության հարցեր», 2016, № 2, էջ 82-94:
 45. Մանուչարյան Ա.Գ. Վանքերի առք ու վաճառքի դեպքեր Հայաստանում XIII դարում, «Պատմաբանասիրական հանդես», 2016, № 2, էջ 152-165:
 46. Մարգարյան Լ.Ն., Քաղաքացիական ակտիվիզմը որպէս սոցիալ-մշակութային նոր ֆենոմեն Հայաստանի քաղաքական կյանքում, «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարան, Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները, գիտական հոդվածների ժողովածու, 1 (23), 2016 թ., էջ 413-421:
 47. Մարգարյան Լ.Ն., Բակի վերահանրայնացման միտումները Երևանում` արդի փուլում, «Կանթեղ» գիտական հոդվածներ, 2016, թիվ 2(67), էջ 271-277:
 48. Մարգարյան Լ.Ն. Հանրային տարածքները հնագույն Երևանում, «Էջմիածին» հանդես- Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, թիվ 5, 2016 թ., էջ 140 – 146:
 49. Մարգարյան Լ.Ն., Երևան քաղաքի միջավայրի փոփոխությունները նոր իրողությունների համատեքստում, «21-րդ ԴԱԸ» N 3, 2016, էջ 113 – 133:

50. Մելքոնյան Հ.Ա., Հակոբյան Ն.Գ., Պեղումներ Եղեգիսի Ջորաց տաճարի շուրջը, „Էջմիածին“, 2016, Ը, Ս. Էջմիածին, էջ 144-166:
51. Մկրտչյան Ս. Ս., Դպրոցում տեքստային կլիշեներ են ստեղծվում ու շարունակվում տարբեր միջավայրերում: <http://www.media.am/cliches-in-school-and-media>).
52. Շամամյան Ն.Ա., «Չեմ ու չեմ կրքնա խաղամ» պարերգը նախամուսնական ծիսակարգում, Լրաբեր հաս. Գիտ., 1 (646), Եր., 2016, էջ 217-223:
53. Շամամյան Ն.Ա., Հայ ժողովրդական պարերի ուսումնասիրման հիմնական հասկացությունները հարսանեկան ծիսահամալիրում, Ս. Էջմիածին, ՀԳ տարի, Է, 2016, էջ 129-144:
54. Շամամյան Ն.Ա., Հայոց պարային մշակույթը Ի. դարի հայկական գեղարուեստական եւ վաերագրական ֆիլմերում, Հայկագեան Հայագիտական Հանդես, հ. ԼԶ, Պեյրոյթ, 2016, էջ 445-464:
55. Չոլաբյան Հ.Ս, Արևմտահայերենի ժխտական դերբայը և նրանով կազմված բաղադրյալ ժամանակները, Արդի հայերենի հիմնախնդիրներին նվիրված միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Երևան, 2016, էջ 143-148:
56. Պետրոսյան Լ.Ա., Քուչակ 1 դամբանադաշտի մշակույթը (մ.թ.ա IX-VI դդ.), Լրաբեր հասարակական գիտությունների, № 3, Երևան 2016 թ., էջ 287-299:
57. Պետրոսյան Հ.Լ., Կիրակոսյան Լ.Վ., Սաֆարյան Վ.Ա., Կարապետյան Ի.Ա., Վարդանեսովա Տ.Վ., Հովսեփյան Ռ.Ա., Արցախի Տիգրանակերտի 2011-2012 թթ. հնագիտական հետազոտության հիմնական արդյունքները, Հնագիտական հետազոտություններն Արցախում 2011-2012 թթ., Ստեփանակերտ, 2016, էջ 36-108:
58. Պողոսյան Ա.Կ., Հարությունյան Ա. Է., Սիմոնյան Ա.Ա., «Ձորավոր» Ավետարանը, խմբագիր՝ Գ.Տեր-Վարդանյան (գրախոսություն), «Էջմիածին» ամսագիր, թիվ Ե, Ս. Էջմիածին, 2016, էջ 147-151:
59. Պողոսյան Ս.Հ., Մշակութային մասունքներ Հայոց ազգագրության թանգարանի «Գեղարվեստական գործվածք» հավաքածուում, «Հայոց գորգագործական մշակույթը», Հանրապետական շրդ գիտաժողով, Երևան, նոյեմբերի 25, զեկուցումների ժողովածու, 2016, էջ 85-93:
60. Սվազյան Վ.Գ., Սոնա Հարությունյան, Հայոց ցեղասպանության թեման իտալական գրականության մեջ, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2015, 128 էջ, «Պատմաբանասիրական հանդես», Երևան, N 2, 2016, էջ 258-261:
61. Ստեփանյան Ա.Ա., Հայ ժողովրդական տարազի գոգնոցներն ու դրանց զարդարվեստը, Տարեգիրք 4, Երևանի գեղարվեստի պետական Ակադեմիայի գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., 2016, էջ 146-148:
62. Վարդանյան Ս.Ա., Գանձակի բանահյուսությունը Եր. Լալայանի գրառումներում, Պատմաբանասիրական հանդես, 1, Երևան, 2016, էջ 104-114:
63. Քոչարյան Գ.Գ., Դվինի վաղմիջնադարյան կղմինդրը որպես թվագրման գործոն, Բանբեր Երևանի Համալսարանի, Հայագիտություն, № 2(20), 2016, էջ 28-37:
64. Аветисян П.С., Мир-системы, границы и контактные зоны в истории Древней Передней Азии, В кн.: На стыке мир-систем: Из истории контактных зон древности и современности, Т. 1, Ереван, Изд. РАУ, 2016 с. 48-65.
65. Аветисян П.С., Армения в эпоху бронзы и железа, Армения. Легенда бытия, Москва, 2016, с. 22-28.
66. Бояджян В.С., К этимологии нескольких топонимов в Иранском Белуджистане, «Кавказско-каспийский Вестник», т.1, Ереван, 2016, с. 23-26.

67. Зардарян М.О., История и культура Античной Армении: VI в. до н. э. – V в. н. э. В: Армения. Легенда Бытия. Страна излучающая все круги Истории. Изд. Министерство Культуры РФ: Министерство Культуры РА: Государственный Исторический музей (Москва): Музей Истории Армении. Москва. 2016. сс. 112-125.
68. Марутян А.Т., Как помнят Великую Отечественную войну в Армении: некоторые наблюдения. – «Plural. Journal of the History and Geography Department», «Ion Creanga» Pedagogical State University. Volume 4, no. 2, 2016: History, Culture, Society, 9 p.
69. Махмудова С.М., Акопян А.Е., Новые албанские и армянские надписи, найденные на территории Рутула, IV Международный конгресс кавказоведов, Тбилиси, 2016, с. 235-241.
70. Оганджян Р.С., О некоторых тенденциях изменения этнических ценностей профессиональной культуры среди населения Армении. «Этносоциология вчера и сегодня (по материалам Международной научной конференции «Этносоциология вчера и сегодня», 02 июня 2016г., Москва)». Отв. ред. и составители. Остапенко Л.В. и Субботина И.А., М., Институт этнологии и антропологии РАН, М., 2016, с.103-109.
71. Паланджян Р.С., Раскопки античного могильника на севере Армении // Интернаука: научный журнал, No 2 (2). Москва, изд-во «Интернаука», 2016, ISSN 2311-4282. с. 33-40.
72. Петросян А.Е., Армянская Сатеник/Сатиник и кавказская Сатана/Сатаней. Вестник Владикавказского научного центра, 1, 2016, с. 8-17.
73. Петросян А. Е., Миф об аргонавтах: индоевропейские параллели и история. Индоевропейское языкознание и классическая филология XX. Санкт-Петербург, 2016, с. 861-878.
74. Петросян А.Е., Самоназвание армян haу. Вопросы ономастики, 2016, 2, 146-161.
75. Петросян Г.Л. , Киракосян Л.В., Раннехристианский культово-пещерный комплекс арцахского Тигранакерта, Пещеры как объекты истории и культуры: материалы международного форума, Вороноеж, 2016, с. 165-170.
76. Саакян А.Ш., «Женщина, как сказитель-песенник (колыбельная песня)», Материалы международной научно-практической конференции, Республика Беларусь, Могилев, 2016, с. 59-82.
77. Саркисян Г.Г. Население Нагорного Карабаха за 100 лет (1823-1923гг.) (Этнодемографическое исследование), Ер., "Арменоведческие вопросы", № 2, 2016, с.59-81.
78. Симонян Л.Д., О динамической структуре традиции и моделях ее переменчивости// Актуальные проблемы литературы и культуры, вып. 7, Ереван, 2016, "Лингва", с. 421-442.
79. Харатян Г.С., Реабилитационный ли закон РА «О репрессированных лицах», и кто такие репрессированные в Армении, «Реабилитация и память (Отношение к жертвам советских политических репрессий в странах бывшего СССР)», Москва, «Мемориал»-«Звенья», 2016, с. 80-127.
80. Худавердян А.Ю. Деформация черепов вследствие культурно-бытовых традиций (по антропологическим материалам памятников Армении эпох бронзы и железа), Ереван, Историко-филологический журнал НАН РА, 2016, № 1 (201), с. 159-178.
81. Худавердян А.Ю. Краниологические материалы эпохи поздней бронзы и железного века из Армении в палеоэкологическом аспекте исследования, Новосибирск, Археология, этнография и антропология Евразии, 2016, том 44 (2), с. 71-78.

82. Худавердян А.Ю. Биоархеологические подходы к изучению следов искусственного воздействия на череп (на примере популяций эпохи бронзы и раннего железного века с территории Армении), Тюмень, Вестник археологии, антропологии и этнографии, 2016, № 1 (32), с.101-112.
83. Худавердян А.Ю. Биоархеологические подходы в изучении населения железного века Армении, Белгород, Научные Ведомости Белгородского государственного университета, 2016, № 1 (222), с. 5-13.
84. Худавердян А.Ю. Травмы у населения эпох средней, поздней бронзы и раннего железного века с территории Севанского бассейна (Армения), Тюмень, Вестник Тюменского государственного университета. Гуманитарные исследования. Humanitates, 2016, том 2, № 1, с. 112-137.
85. Худавердян А.Ю., Енгибарян А.А. Эпохальные изменения в строении зубной системы на территории Армянского нагорья и Грузии, Ереван, Биологический журнал Армении НАН РА, 2016, № 3, том LXVIII, с. 81-90.
86. Худавердян А.Ю., Енгибарян А.А. Палеоантропологические данные раскопок античных поселений Ширакской равнины, Ереван, Медицина, наука и образование, 2016, № 20, с. 108-123.
87. Худавердян А.Ю., Жамкочян А.С., Акопян Н.Г. Население Ованнаванка в эпоху средневековья, Ереван, Биологический журнал Армении НАН РА, 2016, № 4, том LXIXI, с. 6-14.
88. Худавердян А.Ю., Обосян С.Г. Зубы и челюсти людей в культурной практике населения эпохи поздней бронзы и раннего железного века с территории Лорийской области Армении, Белгород, Научные Ведомости Белгородского государственного университета, 2016, 15 (236), с. 5-11.
89. Шагоян Г.А. Армянский геноцид как метанарратив травматической памяти. К 101-летней годовщине армянского геноцида: тема без «исторических уроков»? // Гефтер, 25,04,2016 <<http://gefter.ru/archive/18335>>.
90. Шагоян Г.А. Ставить ли памятник Анастасу Микояну? Опыт «социальной люстрации» в Армении // Реабилитация и память. Отношение к жертвам советских политических репрессий в странах бывшего СССР, М.: "Мемориал" - "Звенья", 2016, с. 127-151.
91. Шагоян Г.А. Ставить ли памятник Анастасу Микояну? (Опыт «социальной люстрации» в Армении) // Гефтер, 23,09,2016 <<http://gefter.ru/archive/19479>>
92. Шахназарян. Н.Р., Рефлексии о судебной реформе в Армении: как добиться принципа разделения властей и гарантий независимости судей? Аналитикон, ноябрь, 2016 <http://theanalyticon.com/?p=8456&lang=ru#more-8456>
93. Шахназарян Н.Р., Мульти-культы de facto и de jure. (Не)скромное обаяние расизма и явная (не)популярность культурного плюрализма Аналитикон №4(88), апрель, 2016 <http://theanalyticon.com/?m=201604&lang=ru>
94. Шахназарян Н.Р., Когда обнаруживаешь, что твой любимый – убийца... *Введение к номеру* “Национализм: вчера, сегодня, завтра” (Бенедикту Андерсону посвящается) *Аналитикон №2 (86)*, февраль, 2016 <http://theanalyticon.com/?p=7541&lang=ru#more-7541>
95. Шахназарян Н.Р., Айгюн Асланова, Эдита Бадасян Под радужными флагами: Права ЛГБТИ на Южном Кавказе *Imagine Center for Conflict Transformation* 2016 <http://caucasusedition.net/ru>
96. Adamyan S.Kh. The epigraphs of Aramus according to the records by Mesrop archbishop Smbatyants, Aramazd, AJNES, volume IX, issue 2, 2015-2016, p. 122-128.

97. Aghanyan G.T., Bazeyan K.R., Tatevik Muradyan, The Participation of Women in the Russo-Ottoman War of 1877 – 1878. An Analysis of the Newspaper “Mšak”, Balkanistic Forum, № 3, Blagoevgrad, 2016, p.147-159.
98. Asatrian G.S., Arakelova V.A., On the Shi'a Constituent in the Yezidi Religious Lore, – “Iran and the Caucasus”, Vol. 20-3,4, Brill: Leiden-Boston, pp. 406-417.
99. Avetisyan P.S., Armenia In the Epoch of Bronze and Iron// Armenia. The Legend of Being, Moscow 2016, pp. 22-28.
100. Bobokhyan A.A., Reflections on Public Spaces and Markets as Social Centers in Early Caucasian Societies, Caucasologic Papers, N 6, Tbilisi 2014/2016, p. 381-386.
101. Bobokhyan A.A., Round about the Eya Tree: Towards South Caucasian-Aegean Interactions in the 2nd Millennium BC, Aegean World and South Caucasus: Cultural Relations in the Bronze Age, Narimanishvili G., Kvachadze M., Shanshashvili N. (ed.), Tbilisi, 2016p. 73-89.
102. Boyajian V.S., “Is there Ethno-religious Aspect in Balochi Identity”, *Iran and the Caucasus*, vol. 20.3-4, BRILL, Leiden, 2016, pp. 179-187).
103. Boyajian V.S., (*գրախոսակալ*)Asatrian, Garnik S. & Viktoria Arakelova. 2014. *The religion of the Peacock Angel: the Yezidis and their spirit world*, – in Dabir, vol. 1.2, (Gnostica: Texts & Interpretations). Durham, UK: Routledge. 157 pp. 50-52 (<http://sites.uci.edu/dabirjournal/files/2016/08/9-Vahe%CC%81-S.-Boyajian.pdf>).
104. Boyajian V.S., (*գրախոսակալ*) Farhan Hanif Siddiqi, *The Politics of Ethnicity in Pakistan: The Baloch, Sindhi and Mohajir Ethnic Movements*, «Routledge Contemporary South Asia Series», L.-N.Y., 2012, 150 pp. – in *Iran and the Caucasus*, vol. 20.1, BRILL, Leiden, pp. 157-158 (<http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/10.1163-/1573384x-20160111>).
105. Cholakian H.M., Armenian settlements in the Antioch region. Armenian communities of Northeastern Mediterranean, UGLA Armenian history and culture series. Historic Armenian cities and provinces. Musa Dagh, Dort Yol, Kessab 14, edited by Richard G. Hovansian, California, 2016, p. 35-78.
106. Cholakian H.M., Kessab as a Diaspora community. Armenian communities of Northeastern Mediterranean, UGLA Armenian history and culture series. Historic Armenian cities and provinces. Musa Dagh, Dort Yol, Kessab 14, edited by Richard G. Hovansian, California, 2016, p. 409-452.
107. Frahm E.E., Feinberg J.M., Monnier G.M., Tostevin G.B., Gasparyan, B.Z, Adler D.Sh., 2016, Middle Palaeolithic toolstone procurement behaviors at Lusakert Cave 1, Hrazdan valley, Armenia, *Journal of Human Evolution*, 91, 2016, pp. 73-92.
108. Frahm E.E., Feinberg J.M, Monnier G.F., Tostevin G.B., Gasparyan B.Z, Adelr D.Sh., 2016, Lithic raw material units based on magnetic properties: A blind test with Armenian obsidian and application to the Middle Palaeolithic site of Lusakert Cave 1, *Journal of Archaeological Science* 74 (2016), pp. 102-123.
109. Grekyan E.H., A Note on the Toprakkale Tablet, “Nouvelles Assyriologiques Brèves et Utilitaires”, №1, 2016, Paris, p. 54-56
110. Galstyan M.V., Bakhtavoryan R., Dallakyan T., Analysis of faktofs impacting rural womens labor force participation in Armenia, Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական կայուն զարգացման հիմնախնդիրները, Եր., «Անանիա Շիրակացի» միջազգային հարաբերությունների համալսարան, Գիտական հոդվածների ժողովածու-1(23), 2016, էջ 309-322:

111. Hakobyan A.A., From Aleppo to Yerevan: The War and Migration from the Window of the Bus // Marcello Mollica (ed.). *Fundamentalism, Ethnographies on Minorities, Discrimination and Trans-Nationalism/ Bd. 44, Reihe: Freiburger Sozialanthropologische Studien/Freiburg Studies in Social Anthropology/ Etudes d'Anthropologie Sociale de l'Université de Fribourg*, 2016: pp. 21-41.
112. Hovsepyan R.A., Stepanyan-Gandilyan N.P., Melkumyan H.L., Harutyunyan L.H., Food as a marker for economy and part of identity: traditional vegetal food of Yezidis and Kurds in Armenia, *Journal of Ethnic Foods*, Volume 3, Issue 1, 2016, pp. 32–41.
113. Kanetsyan A.G., The styles of wall paintings discovered during excavations of the ancient capital of Armenia, Artashat ., *Contemporary Problems in Architecture and Construction*, Selected, peer reviewed papers from the 8-th International Conference on Contemporary Problems of Architecture and Construction, 26-28 October 2016, YEREVAN, Republic of Armenia, *Architecture and Urban Planning*, 2016,p.39-42.
114. Khudaverdyan A.Yu. Trepanation in the Late Bronze Age and Early Iron Age in Armenia, *Homo – Journal of Comparative Human Biology*, 2016, vol. 67 (6). <http://dx.doi.org/10.1016/j.jchb.2016.09.005>
115. Khudaverdyan A.Yu. A dwarfism skull: excavated on the site of the Late Bronze Age and Early Iron Age cemetery at Artsvakar (Armenia), Italy, *Journal of Paleopathology*, 2016, vol. 26, № 2-3, p. 93-104.
116. Khudaverdyan A.Yu. Artificial Deformation of Skulls from Bronze Age and Iron Age Armenia, London, *Mankind Quarterly*, 2016, vol. 56 (4), p. 513-534.
117. Khudaverdyan A.Yu., Hobossyan S. Non-metric dental traits and dental disease from Late Bronze Age and Early Iron Age in Armenia, Croatia, *Bulletin of the International Association for Paleodontology*, 2016, № 10 (1), p. 4-15.
118. Khudaverdyan A.Yu. Radicular dens invaginatus in Late Bronze Age in Armenia, Croatia, *Bulletin of the International Association for Paleodontology*, 2016, № 10 (2), p. 4-10.
119. Khudaverdyan A.Yu., Khachatryan H.G., Eganyan L.G. Multiple trauma in a horse rider from the Late Iron Age cemetery at Shirakavan, Armenia, Poland, *Bioarchaeology of the Near East*, 2016, № 10, p. 47–67.
120. Khudaverdyan A.Yu., Akopyan N.G., Zhamkochyan A.C. Anthropology of the human remains from Hovhannavank (Armenia), Serbia, *Journal of Antropologija*, 2016, vol. 16 (1), p. 73-87.
121. Jude F., Marguerie D., Badalyan **R.S.**, Smith A.T., Delwaide A. Wood resource management based on charcoals from the Bronze Age site of Gegharot (central Armenia). *Quaternary International*, *Environments and Societies in the Southern Caucasus during the Holocene*. Volume 395. 2016. 31-44.
122. Lazaridis I., Nadel D., Rollefson G., Merrett D.C., ...Gasparian B.Z, et all, Genomic insights into the origin of farming in the ancient Near East, *Nature*, Volume, 536, 25, August 2016, pp. 419-424.
123. Melkumyan H.L., "Elites" Between Nationalism and Tradition: The Modernization Processes in the Yezidi Community of Armenia. - «Elites and “Elites”»: Transformations of Social Structures in Post-Soviet Armenia and Georgia» (ed. Y. Antonyan), Yerevan: YSU, 2016, pp. 175-195.
124. Petrosyan A.E., Indo-European *wel- in Armenian mythology. *Journal of Indo-European studies*, 2016, 1-2, pp. 129-146.
125. Petrosyan A.E., The Invisible God of the Otherworld: Armenia, Greece and Beyond. Power and Speech: Mythology of the Social and the Sacred. *Proceedings of the 9th Conference of International Association for Comparative Mythology*. Toruń, 2016, pp. 81-89.

126. Petrosyan A.A., Dan R.M., Gasparyan B.Z., Preistoria e protostoria in Etruria, Gli oggetti di ornamento in Armenia dalla Preistoria all'Antica Età del Ferro, Ornarsi per comunicare gli uomini e con gli Dei. Gli oggetti di ornamento come status symbol, amuleti, richiesta di protezione, Ricerche e scavi Atti dell dodicesimo incontro di studi, volume I, Centro studi di Preistoria e Archeologia, Milano, 2016, pp. 407 – 421.
127. Potts D. T., Zardaryan M. H.. Preliminary report on the 2016 Survey of the Syunik Region, Armenia. WP ISAW, NYU, USA. pp. 4-47.
128. Poulmarc'h M., Christidou R., Balasescu A., Alarashi H., Le Mort F., Gasparyan B.Z., Chataigner C., 2016, Dog molars as personal ornaments in a Kura-Araxes child burial (Kalavan-1, Armenia), *Antiquity*, 90, 352, 2016, pp. 953-972.
129. Sargsyan G.G, Vossel V., The inscriptions of the old Armenian church of our lady in Baghdad, *Journal of the Canadian Society for Syriac Studies* 16(2016), page 80-94.
130. Shagoyan, G.H., Between Memory and Memorial: Anastas Mikoyan and “Social Lustration” in Armenia, - «Caucasus Analytical Digest» No. 80, 16 February 2016 <<http://www.laender-analysen.de/cad/pdf/CaucasusAnalyticalDigest80.pdf>>:
131. Shahnazarian N.R., Aygun Aslanov, Edita Badasyan *Under the Rainbow Flags: LGBTI rights in the South Caucasus* June 2016. <http://caucasusedition.net/wp-content/uploads/2010/04/LGBTI.pdf>
132. Shahnazaryan N.R., Gunel Movlud, Edita Badasyan From the Cinderella of Soviet Modernization to the Post-Soviet Return to “National Traditions”: Women’s Rights in Armenia, Azerbaijan, and Georgia <http://caucasusedition.net/analysis/from-the-cinderella-of-soviet-modernization-to-the-post-soviet-return-to-national-traditions-womens-rights-in-armenia-azerbaijan-and-georgia/>
133. Shahnazaryan N.R., A Good Soldier and a Good Mother: New Conditions and New Roles in the Nagorno-Karabakh War. The journal of power institutions in post-Soviet Societies Issue 17, 2016[Online], Ed. Elisabeth Sieca-Kozlowski. Paris <https://pipss.revues.org/>
134. Shahnazarian N.R., "War is Not Just For Men": Interview With E. Aghaian, Nagorno-Karabakh, 2001. The journal of power institutions in post-Soviet Societies Issue 17 2016 [Online], Ed. Elisabeth Sieca-Kozlowski. Paris <https://pipss.revues.org/>
135. Svazlian V.G., The popular folklore of Musa Dagh Armenians: synchronous and diachronic changes. “Armenian Communities of the Northeastern Mediterranean: Musa Dagh – Dört-Yol-Kessab.” Edited by Richard G. Hovannisian. UCLA Armenian History and Culture Series. Historic Armenian Cities and Provinces, 14. Costa Mesa, California: Mazda Publishers, 2016, pp. 257-286.
136. Svazlian V.G., The humanitarian treatment of the Islam Arabs towards the Christian Westwern Armenian survivors of the Armenian Genocide. Abstract: “The Armenian Studies in the Arab World.” 6th Annual Conference of the Center of Armenian Studies of the Cairo University. Cairo, October 18-19, 2016. pp. 44-53.
137. Svazlian V.G., The self-defensive battles for survival of the Western Armenians during the years of the Armenian Genocide (1915-1923) according to the testimonies of the eyewitness survivors. “Fundamental Armenology”, E-Journal of the NAS RA, Yerevan, 2016, No. 1 (3), pp. 1-39.
138. Svazlian V.G., The humanitarian treatment of the Islam Arabstowards the Christian Western Armenian survivorsof the Armenian Genocide according to the testimonies of

- the eyewitness survivors. *“Fundamental Armenology”*, E-Journal of the NAS RA, Yerevan, 2016, No. 2 (4), pp. 1-15.
139. Tadevosyan A.Z., Challenges in transition in Post-Soviet Armenia: Protest movement, power, and society. In: Regional security issues – 2015, Yerevan, 2016, p. 101-114.
140. Tadevosyan A.Z., & Poghosyan, A.S., ‘Transculturation as a Fragmented Dialog: Practices of Armenian Migrant Family in Latvia’ in Armenians in Post-Socialist-Europe, eds. K Siekirski & S Troebst. Böhlau-Verlag GmbH, Cologne, 2016, pp. 56-72
141. Tadevosyan A.Z., Poghosyan A.S., Transculturation as a Fragmented Dialog: Everyday practices of an Armenian migrant family in Latvia. In: Armenians in Post-Socialist Europe. BohlauVerlag Koln Weimer edition, Wien, 2016, p. 121-129.
142. Tornero C., Balasse M., Balasescu A., Chataigner C., Gasparyan B.Z., Montoya C., 2016, The altitudinal mobility of wild sheep at the Epigravettian site of Kalavan 1 (Lesser Caucasus, Armenia): Evidence from a sequential isotopic analysis in tooth enamel, *Journal of Human Evolution* 97 (2016), pp. 27-36.
143. Tumanyan G.S., Cimmerians and Scythians in the Armenian Highland (Archaeological Formulation of the Problem), *Journal of Armenian Studies*, N 2, 2016, p. 26-40.
144. Wales N., Ramos Madrigal J., Cappellini E., Carmona Baez A., ...Gasparyan B.Z. et all, The limits and potential of paleogenomic techniques for reconstructing grapevine domestication, *Journal of Archaeological Science* 72, 2016, pp. 57-70.
145. Zardaryan M. H., History and Culture of Ancient Armenia: 6-th century B.C. – 5-th century A.D. In: Armenia. The Legend of Being. Country: Radiating all the Circles of History. Publ. of Ministry of Culture of Russian Federation: Ministry of Culture of the Republic of Armenia: State Historical Museum (Moscow): History Museum of Armenia. Moscow. 2016. pp. 112-126.
146. Zarikian N.H., Gasparyan, B.Z., 2016, Micromammal remains from Areni-1 Cave, Armenia, *IOSR Journal of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Volume 21, Issue 10, Ver. 4 (October 2016), pp. 20-25.

Հոդվածները հրատարակվել են “Հայաստանի հնամարդաբանության և հնաժողովրդագրության հարցեր” միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում Փիլիպոսյան Ա. (լսմբ.), Երևան, “պատմամշակութային արգելոց-թանգարանների և պատմական միջավայրի պահպանության ծառայություն”, 2016, 47 էջ:

147. Ավետիսյան Հ.Գ., Բորոխյան Ա.Ա., Գնունի Ա.Վ., Դանիելյան Հ.Ա., Լանդշաֆտի մոդելավորումը վաղ հասարակություններում և նրա ուսումնասիրության արդի հիմնախնդիրները, էջ 5-8:
148. Պետրոսյան Ա.Ա., Գասպարյան Բ.Զ., Հայկական լեռնաշխարհի վաղ նեոլիթյան կամ պրոտոնեոլիթյան հնավայրերը, էջ 9-12:

Հոդվածները հրատարակվել են “Գարդմանի և Շիրվանի հայության պատմամշակութային ավանդները”, Հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Երևան, “Գիտություն” հրատ., 2016, 176 էջ:

149. Ժամկոչյան Ա.Ա., Դիտողություններ Արցախի Տիգրանակերտից հայտնաբերված կնիքի վերաբերյալ, էջ 71-77:
150. Խառատյան Հ.Ս., «Էթնիկական օգնության» պատմա-քաղաքական պատճառաբանությունը (Շամախու Գարդման-Գեոկչայի գավառ – Իսմայիլիի շրջան), էջ 78- 111:
151. Շամամյան Ն.Ա., Պարերը Բանանցի հարսանեկան ծիսաշարում, էջ 142-145:

Հողվածները հրատարակվել են «Արշալույս քրիստոնեության» միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Երևան, „Գիտություն“ հրատ., 2016, 111 էջ:

152. Հմայակյան Ս. Գ., «Հայաստանի նախարարական տոհմերը և Սուրբ ընտանիքը», էջ 92-94:
153. Հարությունյան Ա.Է., Թադեոս և Բարդուղիմեոս առաքյալների հանդիպումը նշանավորող «Օթյաց խաչ» սրբավայրը, էջ 57-58:
154. Մանուչարյան Ա.Գ., Ընդհանուր եկեղեցու պատմության վաղագույն շրջանի մի քանի սրբագրումներ, էջ 59-61:
155. Պետրոսյան Ա. Ե., Հայոց նախաքրիստոնեական կրոնի բնորոշ կերպարը. էջ 89-92:
Հողվածները հրատարակվել են Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը. Հայագիտության արդի հարցերը, 9-րդ միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածուում, Ջեկուցումների դրույթներ, Երևան, “Գիտություն” հրատ., 2016, 409 էջ:
156. Խենյան Մ.Հ., Նվիրատու և խորհրդատու թոշունը Կարսի հեքիաթներում, էջ 185-191:
157. Հակոբյան Ն.Գ., Դվինը՝ կրթամշակութային կենտրոն (Դվինի վարդապետություն), էջ 189-194:
158. Հարությունյան Ա.Է., Հռոմ գյուղը և Ս. Հռիփսիմե եկեղեցու նորահայտ արձանագրությունը, էջ 48-50:
159. Մանուչարյան Ա.Գ., Եկեղեցու ներսում արատավոր երևույթների դեմ պայքարի արտացոլումը Շիրակի վիմագրերում, էջ 51-53:
160. Ստեփանյան Ա.Ա., Հայաստան ներգաղթած սիրիահայերը (ազգագրական անդրադարձ), էջ 232-238:
161. Վարդանյան Ս.Գ., Ղրղզստանի, Ղազախստանի և Թուրքիայի մահմեդական համընտանցային գրառված հայերեն եզակի բառեր, էջ 386-388:
162. Худавердян А.Ю. Искусственно-деформированные черепа из средневековых погребений Бюракан и Ованнаванк, Историко-культурное наследие, современные проблемы арменоведения. Международная научная конференция. Гюмри, 24-25 сентября 2016. Ереван: Гитутюн, 2016, с. 33-39.
163. Худавердян А.Ю., Петросян Л.А., Хачатрян А.А., Еганян Л.Г. Палеоантропологические данные раскопок эпохи поздней бронзы и раннего железного века из могильников Маисян и Кети с территории Ширакской равнины, Историко-культурное наследие, современные проблемы арменоведения. Международная научная конференция. Гюмри, 24-25 сентября 2016. Ереван: Гитутюн, 2016, с. 39-45.

Հողվածները հրատարակվել են «Երևան 4» գիտական հողվածների ժողովածուում, Եր., Երևան քաղաքի պատմության թանգարան, 2016, 198 էջ:

164. Աբրահամյան Լ.Հ., Ազգայինի և ստալինյանի միջև. Թամանյանի Երևանը մշակութաբանի տեսակետից, էջ 5-11:
165. Ստեփանյան Ա.Ա., Խոսքային հաղորդակցման ձևերը Երևանի արդի հասարակության մեջ, էջ 175-179:

Հողվածները հրատարակվել են «Ջահուկյանական ընթերցումներ» գիտական հողվածների ժողովածուում, ՀՀ ԳԱԱ Հր.Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ, Երևան, “Ասողիկ” հրատ., 2016, 242 էջ:

166. Ամիրխանյան Ա.Վ., «Գառ և դմակ արմատով բուսանուններ», Ջահուկյանական ընթերցումներ, գիտական հոդվածների ժողովածու, Եր., «Ստողիկ» հրատ., 2016, էջ 6-13:
167. Չոլաքյան Հ.Մ., Ընթացակցական դերբայի խնդիրը արևմտահայերենի մեջ, էջ 172-179:
168. Սարգսյան Ա.Շ., Անձնանունը՝ զավեշտի հենք հայ ժողովրդական երգիծական մանրապատումներում և զվարճախոսություններում, էջ 184-193:
- Հոդվածները հրատարակվել են "Экология древних и традиционных обществ." Материалы V Международной конференции, вып. 5, часть 2, Тюмень, Издательство Тюменского государственного университета, 2016, 276с. ժողովածուում
169. Енгибарян Н.Г., Манасерян Н., Изображения животных на урартских печатях, стр. 52-55.
170. Ерицян Б.Г. Новооткрытые местонахождения Олдувайской культуры в Тавушском марзе (Северная Армения), с. 56-59.
171. Петросян Л.А., Памятник Лчашен в контексте культуры бронзового века Армении, с. 127-130.
- Հոդվածները հրատարակվել են "Экология древних и традиционных обществ." Материалы V Международной конференции, вып. 5, часть 1, Тюмень, Издательство Тюменского государственного университета 2016, 242с. ժողովածուում
172. Худавердян А.Ю. Антропологические материалы из погребений куро-араксской культуры с территории Армянского нагорья, с. 67-70.

6. Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ

Տնօրեն՝ պ.գ.դ., Պ. Ավետիսյան
 Փոխտնօրեն՝ պ.գ.թ. Գ. Սարգսյան
 Էլեկտրոնային փոստ՝ pavetisyans@sci.am
 Կայքէջ՝ <http://iae.am>

Մասնագիտական խորհուրդ 007՝ «հնագիտություն և ազգագրություն»
 Նախագահ՝ ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, պ.գ.դ. Պ. Ավետիսյան, գիտքարտուղար՝ պ.գ.թ. Հ.Մելքոնյան

7. Տվյալներ կադրերի վերաբերյալ.

- ա) մինչև 35 տարեկան քանի՞ գիտնական է (այդ թվում՝ կին) զբաղեցնում ղեկավար պաշտոններ-չկա
- բ) հաշվետու տարում քանի՞ երիտասարդ մասնագետ է (այդ թվում՝ կին) ընդունվել և քանի՞ սն ազատվել, 2016 թվականին ընդունվել են աշխատանքի 10 երիտասարդներ, որից 5-ը՝ կին: Ազատվել է աշխատանքից 3 երիտասարդ մասնագետ, որից 1 կին:
- գ) մինչև 35 տարեկան գիտաշխատողների քանակը՝ 25, 35-ից 60 և ավելի տարիք ունեցող գիտաշխատողների քանակը 103:

8. Հաշվետու տարում պաշտպանված դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների քանակը:

Պաշտպանվել են 3 դոկտորական, 5 թեկնածուական ատենախոսություններ:

9. Տեղեկություններ հաշվետու տարում պատվավոր կոչումների և պարգևատրումների արժանացած գիտնականների մասին.

Բորիս Ջարեկի Գասպարյանը պարգևատրվել է Մովսես Խորենացու մեդալով՝ ՀՀ անկախության 25-ամյակի առթիվ, մշակույթի բնագավառում ներդրած ավանդի համար:

Վերժինե Գառնիկի Սվայյանը ստացել է գիտության վաստակավոր գործչի կոչում՝ ՀՀ անկախության 25-ամյակի առթիվ, գիտության և կրթության բնագավառում ունեցած վաստակի համար:

10. Ինստիտուտի 23 գիտաշխատողներ համատեղության կարգով դասավանդում են հետևյալ բուհերում՝ ԵՊՀ-13, Սլավոնական համալսարան-2, Խ. Աբովյանի անվ. պետ. մանկավարժական համալսարան-1, Երևանի գեղարվեստի ակադեմիա-2, Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան լեզվաբանական համալսարան-2, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիա-1: “Սարդարապատի հերոսամարտի հուշահամալիր, Հայոց ազգագրության և ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարան”-ում համատեղության կարգով աշխատում է-1 գիտաշխատող:

11. Ինստիտուտի բազային ֆինանսավորմամբ ծրագրերում համատեղության կարգով ընդգրկված են ԵՊՀ 10, ԵՃՇՊՀ 1, ՀԱՊ 1 աշխատակից:

12. **Տեղեկություն համատեղ միավորումների (ամբիոններ, լաբորատորիաներ և այլն) մասին:** Գործել է Ֆրանսիայի գիտական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի հետ համատեղ ստեղծված “Միացյալ միջազգային լաբորատորիա” (CNRS-LIA): Արտերկրի տարբեր գիտական կենտրոնների հետ իրականացվող դաշտային հետազոտական ծրագրերի շրջանակներում ընթացիկ տարում կազմավորվել են 13 համատեղ հնագիտական արավախմբեր, այդ թվում՝ Հայ-ամերիկյան՝ 3, Հայ-գերմանական՝ 3, Հայ-ֆրանսիական՝ 3, Հայ-իտալական՝ 1, Հայ-ավստրիական՝ 1, հայ-լեհական՝ 1 հայ-չեխական-1:

Աղյուսակ 1

Արտոնագրային ցուցանիշները

№	Կազմակերպությունը	Արտոնագրերի հայտերի թիվը	Դրական որոշումների թիվը	Ստացված արտոնագրերի թիվը
1	2	3	4	5

Աղյուսակ 2

2016 թ. թեմատիկայի ամփոփ տվյալները

№	Կազմակերպությունը	Թեմաների կամ պայմանագրերի թիվը (n) և ֆինանսավորման ծավալը (X հազ. դր.)			
		Նպատակային ֆինանսավորում	Բազային ֆինանսավորում	Թեմատիկ ֆինանսավորում	Տնտ.պայմանագրեր
1	2	3	4	5	6
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	(1) 9918,0	(1) 330388,3	(6) 21227	(4) 14538,8

Կազմակերպության անցկացրած հանրապետական և միջազգային գիտական միջոցառումները

№	Միջոցառման անվանումը	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում՝ արտերկրներից
1	2	3	4	5
	“Ցեղասպանությունից հետո. Վերքերից վերածնունդ” միջազգային գիտաժողով	Երևան, սեպտեմբերի 16-19 “Կանայք պատերազմում” (Ֆրանսիա), ՀԲԸՄ, ԴԻ-ՎԻ-ՎԻ Ինթերնեյշնալ (Գերմանիա) հասարակական կազմակերպությունների հետ համատեղ	60	53
	Եվրոպան և Ասիան կամրջելիս. Չորրորդական շերտագրությունը և պալեոլիթյան մարդու բնակեցումը Հայաստանում և հարավային Վրաստանում	Երևան, սեպտեմբերի 3-10 ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի և INQUA-Չորրորդական ժամանակաշրջանի ուսումնասիրության միջազգային ասոցիացիայի հետ համատեղ	43	33
	“Հին Հայաստանի մշակույթը” 16-րդ հանրապետական գիտաժողով	Երևան, հունվար 17-19 ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	27	27

Աշխատակիցների արտասահման (այդ թվում՝ ԱՊՀ երկրներ) կատարած գործուղումները

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովների և մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցությունների և քննարկումների համար
1	2	3	4	5	6
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	ԱՄՆ	3	8	
		ԳԴՀ		1	
		Հնդկաստան	1		
		Ֆրանսիա	1	8	
		Կիպրոս		1	
		Ավստրիա	1		
		Շվեյցարիա		2	
		Վրաստան	5	4	
		ՌԴ	8	3	
		Իրան	2	2	
		Ուկրաինա	1		
		Ֆինլանդիա	1		
		Բուլղարիա		1	
		Բելառուս	1		
		Եթովպիա		1	
Կանադա	1				

	Թուրքիա	1	2	
	Թուրքմենստան	1		
	Իտալիա	3	1	
	Նորվեգիա	3		
	Մեծ Բրիտանիա	1		
	Եգիպտոս	1	2	

Աղյուսակ 5

Կազմակերպությունում արտասահմանյան գիտնականների ընդունելությունը

№	Կազմակերպությունը	Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը		
			Գիտաժողովների և մասնակցելու	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու	Բանակցություն- ների և քննար- կումների համար
1	2	3	4	5	6
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	ՌԴ		4	
		Թուրքիա		1	
		Վրաստան		1	
		Իրան		3	
		Ֆրանսիա		18	
		ԱՄՆ	1	22	
		Եգիպտոս		1	
		Լեհաստան		5	
		ԳԴՀ		7	
		Իտալիա		5	
		Ավստրիա		4	
		Ավստրալիա			
		Մեծ Բրիտանիա		3	
		Կանադա		1	
		Չեխիա		7	
		Հունաստան		1	
		Նիդերլանդներ		1	
		Իսրայել		6	

Աղյուսակ 6

Կազմակերպության միջազգային դրամաշնորհները

№	Կազմակերպությունը	Թեմայի անվանումը	Հիմնադրամի կամ կազմակերպու- թյան անվանումը	Դրամաշնորհի ժամկետը		Ֆինանսա- վորման ծավալը (\$, €, դր., руб.)		Թեմայի ղեկավարը
				սկիզբ	ավարտ	ընդհա- նուր	2016 թ. համար	
1	2	3	4	5		6	7	8

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	«Իմ Հայաստան» մշակութային ժառանգությունն զբոսաշրջության Վայոց Ձոր	ԱՄՆ Սմիթսոնիան հիմնարկության	01.06.2016- 30.09.2016	29270\$	29270\$	Պ.գ.դ. Մարության Հ.
	«Իմ Հայաստան» մշակութային ժառանգությունն զբոսաշրջության Սյունիք, Լոռի	ԱՄՆ Սմիթսոնիան հիմնարկության	01.10.2016- 30.12.2016	18450\$	18450\$	Պ.գ.թ. Թադևոսյան Ա., պ.գ.թ. Շաղոյան Գ.

Աղյուսակ 7

Կազմակերպության 2016թ. ֆինանսավորման ծավալները

№	Կազմակերպությունը	Բյուջե	Արտաբյուջե	Դրամաշնորհներ		
				արտաբյուջե (\$, €, քցճ.)	արժույթի կուրսը	դրամ
1	2	3	4	5	6	7
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	410388,5	42940,0	47.720 (\$,	475,84	22707,1

Աղյուսակ 8

ԳԱԱ գիտաշխատողների 2016 թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

№	Կազմակերպությունը	Մենագրություններ, ժողովածուներ, գրքեր		Ուսումնական ձեռնարկներ, դասագրքեր		Հոդվածներ, զեկուցումներ		Թեզիսներ	
		Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.	Հանրապետ.	Արտասահմ.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	15				104	69	18	7

Ասպիրանտների թվաքանակը

№	Կազմակերպությունը	Ասպիրանտների քանակն (այդ թվում՝ կանայք) առ 01.01.2017 թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում՝ կանայք)	
		ա/կ.	ա/չկ.	ա/կ.	ա/չկ.
1	2	3	4	5	6
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	4(1)	4(3)	1(1)	2(1)

Տվյալներ մասնագիտական խորհուրդների վերաբերյալ

№	Կազմակերպությունը	Ատենախոսության խորհրդի ծածկագիրը	Մասնագիտության ծածկագիրը և անվանումը	Խորհրդի նախագահը, գիտ.աստիճան, անուն, ազգանուն)	2016 թ. կազմակերպության աշխատակիցների կողմից պաշտպանված ատենախոսությունների թիվը	
					դոկտորական	թեկնածուական
1	2	3	4	5	6	7
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	007	Է.00.03- հնագիտություն, Է.00.04- ազգագրություն, Թ.00.06-մշակութաբանություն	Խորհրդի նախագահ՝ Ավետիսյան Պավել Սեդրակի, ՀՀ ԳԱԱ թղթ.անդամ, պ.գ.դ., Խորհրդի գիտքարտուղար՝ Մելքոնյան Հուսիկ Անդրեասի, պ.գ.թ.:	3	2

Աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներն առ 01.01.2017թ.

№	Կազմակերպությունը	Աշխատողների ընդհանուր թիվը	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը	ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ	ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամներ	Գիտության դոկտորներ	Գիտության թեկնածուներ
1	2	3	4	5	6	7	8
	ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ	189	128	-	3	16	67

Отчет
об основных результатах научной и научно-организационной деятельности
Института археологии и этнографии НАН РА в 2016 г.

1. Важнейшие результаты.

В рамках субпроекта **“Древнейшая и древняя Армения. Раскопки и изучение археологических первоисточников”** в отчетном году на территории РА и Арцаха раскопаны и исследованы 22 памятника. Благодаря данным, полученным в результате раскопок и лабораторных анализов, значительно обновлена источниковая база исследования истории и культуры Передней Азии и Армении, выявлены закономерности и особенности формирования, трансформации, историко-культурной среды в период от начальных стадий каменного века до позднего средневековья. Современными научными методами описаны и всесторонне проанализированы многочисленные археологические, архитектурные, палеобиологические, антропологические данные и факты, относящиеся к процессам антропогенеза на территориях к северу от Аракса, зарождению в результате "аграрной революции" цивилизации, формированию и развитию комплексных обществ и раннегосударственных образований, городской культуре Ванского царства и арташесидского периода. Значительная часть результатов исследований опубликована в журналах и периодических изданиях, имеющих высокий импакт-фактор (рук. д.и.н. П.Аветисян).

В рамках субпроекта **“Сравнительный анализ основных мотивов и сюжетов армянских волшебных сказок”** были продолжены работы по систематизации и исследованию фольклорного наследия армянских сказок. С целью отождествления сказок с международным указателем уточнены совпадения и особенности национальных и аналогичных международных сказок по принципам международного указателя Ганс-Йорг Утера. Силами научно-исследовательской группы, исполняющей подпрограмму, составлен и напечатан очередной XVIII том серии **“Армянские народные сказки”**, укомплектовавший сказки Парскаайка (рук. д.ф.н. Т.Айрапетян).

2. Результаты, полученные по базовому финансированию.

В рамках субпроекта **“Корпус армянских надписей”** обработан и систематизирован большой объем первоисточников армянской истории - эпиграфических надписей. Составлен насыщенный указателями очередной, посвященный марзу Ширак, том **“Корпуса армянских надписей”**, который включает 110 расшифрованных С.Бархударяном эпиграфических надписей и 80 зафиксированных и расшифрованных участниками подпрограммы надписей. Расшифрованные и снабженные примечаниями эпиграфические памятники исключительно важны при изучении истории как Ширака, так и истории Армении в целом (рук. к.и.н. Г.Саркисян).

В рамках субпроекта **“Социально-культурные процессы в Армении (традиция и современность)”** благодаря комплексному анализу проявляющихся в этнокультурных и социальных процессах трансформаций очерчены имевшие место изменения семейной системы современного армянского общества, в духовной и профессиональной культуре, миграционных процессах и их влияние на семейные и

общественные отношения. В тематическом отношении исследования включают семейные отношения, профессиональную культуру, миграционные процессы, образование и национальную идентичность, гражданское общество. Каждая из перечисленных сфер наблюдалась и обсуждалась в комплексе имеющихся в Армении взаимосвязанных социально-экономических и этно-культурных факторов. Основные положения и аспекты исследования обобщены также в изданных в Армении и за рубежом статьях, представлены на республиканских и международных конференциях (рук. д.и.н. М.Галстян).

Благодаря исследованиям, проведенным в рамках субпроекта **"Повседневность в прошлом и настоящем. антропологическое исследование"** получены примечательные результаты в сфере "Антропология памяти". В частности, предлагается переосмыслить значение дня памяти (жертв) Геноцида в современной армянской повседневности, видоизменить его, введя в оборот формулировку "День памяти жертв Геноцида армян и героев оборонительных сражений" (рук. д.и.н. А.Марутян).

Исследуется давно нуждающийся в изучении вопрос об армянах в Турции после Геноцида. Исследование в основном реализуется путем анализа зафиксированных персональных биографических историй и семейных и социальных воспоминаний. Обсуждается также положение исламизированных - курдизированных армян, что вызывает новые вопросы в поисках идентичности исламизированных армян. Значительная работа проделана в области выявления последствий сталинских репрессий, антропологических исследований репрессий (рук. к.и.н. Г.Харатян).

3. Результаты, полученные по тематическому финансированию.

В рамках темы **"Пантеон Ванского царства"** проведены исследования по выявлению культа отдельных божеств государственного пантеона Ванского царства и их функций, в особенности детальному анализу был подвергнут образ верховного бога Халди. Отдельное внимание было уделено его связям с великим богом Ассирии Ашуром. Выявлены его возможные связи с великим богом Хайасы, представленным идеограммой U.GUR. Исследованы также урартские культово-обрядовые тексты и образцы иконографии, относящиеся к культовым церемониям. Результаты исследования позволяют заключить, что одной из главных культово-обрядовых церемоний, связанной с культом бога Халди в Урарту, был ритуал сбора и прессования винограда, возлияния сула богам. Подготовлена к печати в серии Colloquia Antiqua авторитетного периодического издания Ancient West and East монография **"The Urartian Supreme God Haldi: Cult, Symbols, Iconography"**, посвященная культу бога Халди (рук. д.ф.н. А.Петросян).

В рамках предусмотренных работ по теме **"Силлоге киликийских армянских монет (часть V). Силлоге византийских монет (часть V). МИА"** в отчетном году проведены следующие исследования в части изучения Киликийских армянских монет:

Из коллекции Музея истории Армении были выделены и классифицированы по соответствующим группам 341 серебряная и 64 медных монет Левона IV (1320-1342), 18 серебряных и 1 медная монета Ги (1342-1344), 77 серебряных и 7 медных монет Константина III, 82 серебряных и 4 медных монет Левона Деспота (1363-1365), 140 серебряных и 11 медных Константина IV (1365-1373), 8 серебряных и 10 медных Левона V (1374-1375), всего 763 образца. Сравнение и кодирование чеканов части серебряных монет, в частности Левона IV, Ги и Левона Деспота, почти завершено. Сделаны графические прорисовки некоторых признаков серебряных монет этих царей. Начата работа по сравнению чеканов монет других правителей.

В плане исследования византийских монет сделано следующее:

Из византийской коллекции выделены выпущенные в период между правлениями Константина IX (1042-1055 гг.) и Иоанна VIII (1423-1448 гг.) 193 золотые, 9 серебряных и 1427 медные монеты, всего 1629 образцов. Составлен рабочий список золотых, серебряных и медных монет, выпущенных при императорах Константине X (1059-1067), Романе IV (1068-1071), Михаиле VII (1071-1078), Никифоре III (1078-1081), Алексее I Комнине (1081-1118), и анонимных фолисов классов D, E, F, G, H, I, J, с метрическими данными и сведениями о происхождении (рук. к.и.н. Р.Варданян).

4. Результаты прикладных работ.

В отчетном году в рамках проекта "Моя Армения" совместно со Смитсоновским институтом (США) были проведены обширные исследования в марзах Вайоц дзор и Сюник, с целью разработки и претворения в жизнь проектов по развитию культурного и сельского туризма (рук. д.и.н. А.Марутян, к.и.н. А. Тадевосян, к.и.н. Г. Шагоян).

Продолжились работы по музеефикации пещеры Арени-1 в рамках программы по организации туризма, музеефикации раскопанных институтом археологических памятников. В отчетном году были установлены дощатые помосты, ведущие к основным залам пещеры (рук. Б.Гаспарян).

Report

Towards basic results of scientific and scientific-organizational activities of the Institute of Archaeology and Ethnography, NAS RA during 2016

1. The most important results

Within the framework of the subproject “Ancient and Old Armenia. Excavations and study of archaeological sources” 22 sites in the regions of RA and Artsakh were excavated and studied during the current year. Due to the data got from excavations and laboratory analyses, the source bases of studies for the history and culture of the Near East and Armenia was refreshed, regularities and peculiarities of formation and development of historical and cultural environment of the period from the initial phases of the Stone Age to the Late Middle Ages were revealed. Archaeological, architectural, archaeo-botanical, anthropological numerous data and facts towards the anthropogenesis in the regions situated north of Araks, towards conception of civilization as a result of “agricultural revolution”, towards the formation and development of complex societies and early state formations, towards the urban culture of the periods since the Van Kingdom to Artashesids were described and analyzed in details by contemporary scientific methods. The considerable part of the results of the mentioned studies have been published in several high ranked impact factor journals (Project head - Doctor of History P. Avetisyan).

Within the framework of the subproject “Comparative study of the basic motives and excerpts of Armenian fairy tales” works towards systematizing and study of the folklore heritage of Armenian fairy tales were continued. In order to correspond to international standards of systematizing of fairy tales, according to the principles of concordance created by Hans Jorg Uther, common and peculiar traits of national and international fairy tales of the same type were elaborated. The next 18th volume of the series of books “Armenian folk fairy tales” dealing with the fairy tales of Parskahayk was composed and published by the scientific research group realizing the subproject (Project head - Doctor of Philology T. Hayrapetyan).

4. Results of applied works

During the current year, within the framework of the project “My Armenia”, which is realized in Armenia together with the Smithsonian Institution of USA, extensive researches were carried out in the regions Vayots Dzor and Syunik in order to make and realize projects of development of cultural and rural tourism (Project heads - Doctor of History H. Marutyan as well as Candidates of History A. Tadevosyan and G. Shagoyan).

Within the project on organization of tourism and preservation of archaeological sites excavated by the Institute, corresponding works were continued in the cave Areni 1. During the current year a passageway to the main halls of the cave was placed made by scaffolding (Project head - B. Gasparyan).

Տնօրեն՝
Տնօրենի տեղակալ՝

Պ.Ս. Ավետիսյան
Գ.Գ. Սարգսյան